

# «ΕΦΟΣΟΝ Ο ΓΙΑΤΡΟΣ ΕΙΝΑΙ ΠΕΙΣΜΕΝΟΣ ΦΑΣΙΣΤΑΣ...»

## ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΣΜΟΣ ΜΕΣΩ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΙΔΕΟΛΟΓΙΩΝ ΠΟΥ ΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΥΝ

Το κείμενο αυτό γράφτηκε από τη συντρόφισσα Ν. που είναι μέλος του *antifa south* (είδατε κάτι πράγματα που συζητούν εκεί στα νότια!), η οποία και μας το παραχώρησε για να συμπεριληφθεί στην ύλη του περιοδικού. Την ευχαριστούμε πολύ.

Σ' αυτό το περιοδικό έχουμε την τάση να κοιτάζουμε τον κόσμο μας ως έναν κόσμο που στο επίκεντρό του έχει τάξεις, εμπορεύματα και έθνη-κράτη. Τα έθνη-κράτη είναι οι συλλογικοί εκφραστές των εθνικών αφεντικών. Τα έθνη-κράτη βρίσκονται σε διαρκή πόλεμο τόσο με την εργατική τους τάξη όσο και με τα αντίπαλα έθνη-κράτη. Αυτός ο πόλεμος έχει ως βασικό στόχο την προστασία των εθνικών αφεντικών. Συχνά παίρνει τη μορφή του εμπορικού πολέμου, δηλαδή την προσπάθεια του έθνους-κράτους να εξάγει τα προϊόντα του σε άλλα έθνη-κράτη, εις βάρος βέβαια άλλων εθνικών αφεντικών των οποίων τα προϊόντα θα μείνουν απύλητα. Το κάθε έθνος-κράτος προσπαθεί να προστατεύσει τα δικά του εθνικά αφεντικά, προμοτάρωντάς τα στο διεθνή ανταγωνισμό. Ο προστατευτισμός των ντόπιων αφεντικών μπορεί να πάρει διάφορες μορφές. Τέτοιες είναι οι δασμοί στην κεφαλαίων των ξένων αφεντικών, οι φορολογικές ελαφρύνσεις των ντόπιων αφεντικών, η υποτίμηση της ντόπιας εργατικής τάξης. Όλα αυτά καθιστούν το προϊόν των ντόπιων αφεντικών πιο ανταγωνιστικό.

Σε περιόδους έξαρσης της καπιταλιστικής κρίσης όπως συμβαίνει σήμερα, τα παραμύθια περί παγκοσμιοποίησης, ελεύθερης αγοράς και ελεύθερης μετακίνησης ανθρώπων και εμπορευμάτων πάνε περίπατο και το έθνος-κράτος εμφανίζεται με πάταγο, προστατεύοντας τα δικά του αφεντικά. Τα τελευταία δέκα χρόνια ήταν ιδιαίτερως επιμορφωτικά για το ζήτημα.<sup>1</sup> Επειδή όμως οι κοινωνίες μας έχουν πάψει να αντιλαμβάνονται τον κόσμο επικεντρώνοντας στις τάξεις, τα εμπορεύματα και τα έθνη-κράτη (παρά τις τιτάνιες προσπάθειες που καταβάλει τούτο δω το περιοδικό, ρε γαμώτο), η ιδεολογία που παράγεται γύρω από το ζήτημα παύει να βγάζει νόημα. Πάρτε, για παράδειγμα, την πρόσφατη είδηση «Κινεζικά παγωτά με κορωνοϊό» που δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα *Ναυτεμπορική*.<sup>2</sup> Επίπεδο Τίτλου: Yahoo News. Μέγεθος Είδησης: 5 γραμμές. Ζουμί: Η Κίνα σταματά να εισάγει σκόνη γάλακτος από τη Νέα Ζηλανδία και την Ουκρανία. Ακατανόησι: Πλήρης, αν ο κόσμος γίνεται αντιληπτός στη βάση του «ιού» και όχι στη βάση του εμπορικού πολέμου.

Για να παραμένει ο κόσμος ακατανόητος χύνονται τόνοι μελάνης προσπαθώντας να συσκοτίσουν τις διάφορες πτυχές του προστατευτισμού. Παρακάτω θα σταθούμε σε ένα κομμάτι της ιδεολογίας που έχει χτιστεί και χρησιμοποιείται για να παραμένει ακατανόητος ο κρατικός προστατευτισμός. Θα ασχοληθούμε με το ζήτημα της διατροφής και με τις ιδεολογίες που το περιβάλλουν. Για να το κάνουμε αυτό θα ασχοληθούμε με τη ναζιστική Γερμανία και τη φασιστική Ιταλία, όχι λόγω του ναζισμού και του φασισμού τους, αλλά επειδή ήταν

δύο κατεχόμενα κράτη πιεσμένα από την καπιταλιστική κρίση του μεσοπολέμου. Στη συνέχεια θα δούμε κι ένα πολύ πιο κοντινό παράδειγμα.

Στα όσα ακολουθούν, το «φαγητό» δε θα αποτελεί ούτε σκέτα βιολογική ανάγκη του ανθρώπου, ούτε καταναλωτική απόλαυση. Αντίθετα, θα αποτελεί εμπόρευμα. Που παράγεται από συγκεκριμένα αφεντικά. Τα οποία ανήκουν σε κάποιο συγκεκριμένο κράτος. Το οποίο βρίσκεται σε ανταγωνισμό με άλλα κράτη. Ποιος ξέρει; Μπορεί έτσι, να μην καταλήξουμε να το τρώμε αμάσητο.

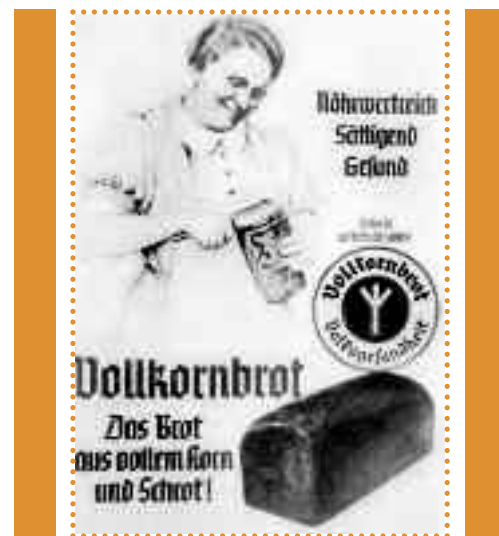
### ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 1ο: Η ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ

Το σώμα σου ανήκει στο έθνος! Το σώμα σου ανήκει στον Φύρερ! Έχεις καθήκον να είσαι υγιής! Το φαγητό δεν είναι προσωπική υπόθεση!

-Ναζιστικά σλόγκαν<sup>3</sup>

Η μεσοπολεμική Γερμανία ήταν ένα κράτος που είχε εστιάσει πολύ στον έλεγχο της διατροφής των υπηκόων της. Μάλιστα, είχε ξεκινήσει μια εκστρατεία «κατά του καρκίνου» και υπέρ της «σωστής» διατροφής, υποστηρίζοντας την άμεση σχέση μεταξύ αυτών. Σε αυτό το πλαίσιο προώθησε διάφορες διατροφικές καμπάνιες, όπως αυτές υπέρ του χορτοφαγικού τρόπου ζωής και της μείωσης της κατανάλωσης κρέατος, ή υπέρ του ψωμιού ολικής άλεσης έναντι του κατεργασμένου, καθώς και υπέρ των φρουτοποτών έναντι των αλκοολούχων. Σε αυτό το σημείο πρέπει να σχολιάσουμε την ειρωνεία της εικόνας που δημιουργείται: ένα κράτος που εξαλείφει με συνοπτικές διαδικασίες ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού του, ονομάζοντάς το άρρωστο και «αντικοινωνικό», το ίδιο κράτος που έχει ήδη θυσιάσει χιλιάδες ανθρώπους ως κρέας για κανόνια στον προηγούμενο πόλεμο και ετοιμάζεται να το ξανακάνει, ενδιαφέρεται να μην πάθουν αυτοί οι άνθρωποι καρκίνο! Μια πρώτη σκέψη είναι ότι τους ήθελε απλά υγιείς ώστε να δουλεύουν, να αναπαράγονται και να πολεμούν.

Ωστόσο αν κοιτάξουμε λίγο καλύτερα, ίσως βρούμε άλλη μία εξήγηση. Θα δούμε ότι τα νέα «αντικαρκινικά» τρόφιμα τύχαινε να καλλιεργούνται σε αφθονία στα γερμανικά εδάφη, ενώ τα «ύποπτα για καρκίνο» ήταν εισαγόμενα. Το υγιεινό φαγητό για το γερμανικό σώμα ήταν το φαγητό που αναπτυσσόταν στη γερμανική γη, υποστήριζαν οι ειδικοί της εποχής.<sup>4</sup> Το λευκό ψωμί, ας πούμε, καταδικαζόταν ως ένα «ξεθωριασμένο, χημικό παρασκεύασμα», ως «γαλλική επαναστατική εφεύρεση» και ταυτόχρονα ως πολύ πιο ακριβό για να παραχθεί από το μαύρο ψωμί σικάλεως.<sup>5</sup> Η Γερμανία είχε ελλείψεις σε σιτάρι,



### Ο ΣΙΤΟΒΟΛΩΝΑΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Στο τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου η εργατική τάξη της Γερμανίας λιμοκτονούσε. Τα χρόνια που ακολούθησαν τη λήξη του, το γερμανικό κράτος προσπάθησε να αποκτήσει αυτάρκεια στην παραγωγή φαγητού. Η αυτάρκεια συνοδεύτηκε από πολιτικές αλλαγές της διατροφής. Οτιδήποτε ήταν εισαγόμενο δαιμονοποιήθηκε ως «ανθυγιεινό» και οι εισαγωγές μειώθηκαν κατακόρυφα. Οι Γερμανοί έμαθαν να τρέφονται βασισμένοι σε προϊόντα που παρήγαγε η γερμανική γη. Το μαύρο ψωμί σικάλης είχε τη σφραγίδα του Υπουργείου Υγείας του Ράιχ. Τα γερμανικά αρτοποιεία ήταν αναγκασμένα βάσει νόμου να μην παράγουν λευκό ψωμί από σιτάρι, το οποίο ήταν εισαγόμενο.

Η έλλειψη σιταριού ήταν ένα από τα βασικά προβλήματα του γερμανικού κράτους στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και ήταν αποφασισμένο να το λύσει στον Δεύτερο. Η Γερμανία διέθετε πολύ λιγότερη καλλιεργήσιμη γη από τους αντιπάλους της. Η Επιτροπή Τροφής του Ράιχ είχε υπολογίσει ότι η Γερμανία χρειαζόταν περίπου 75.000 στρέμματα επιπλέον για να αποκτήσει διατροφική αυτάρκεια. Ο τρόπος ήταν η κατάκτηση των μεγάλων πεδιάδων της Ουκρανίας, του «σιτοβολώνα της Ευρώπης», της περιοχής με τη μεγαλύτερη παραγωγή σιταριού στη γηραιά ήπειρο. Φανταζόμαστε πως αν το γερμανικό σχέδιο στεφόταν από επιτυχία, το λευκό ψωμί θα ξανάπαιρνε μια θέση στην «υγειονομικά αποδεκτή» διατροφή του «καλού Γερμανού πολίτη», αλλά δε θα το μάθουμε ποτέ, αφού όταν ο σοβιετικός στρατός οπισθοχωρούσε παραδίδοντας τις ουκρανικές πεδιάδες στα χέρια του Χίτλερ ακολούθησε στρατηγική καμένης γης, καταστρέφοντας όλα τα χωράφια. Δύο χρόνια αργότερα, ο έλεγχος των ουκρανικών πεδιάδων άλλαξε και πάλι χέρια.

ενώ αντίθετα μπορούσε να αξιοποιήσει τη σίκαλη που ευδοκίμωσε περισσότερο στην περιοχή.

Επίσης, η γερμανική ύπαιθρος παρήγαγε μπόλικα φρούτα και λαχανικά, και όχι ιδιαίτερα έντονη κτηνοτροφία. Ένας Γερμανός «ειδικός», ο Wirz, υπολόγισε πως χρειάζονταν περίπου 90.000 θερμίδες σιτηρών για να ταΐσουν 9.300 θερμίδες χοιρινού κρέατος, και άρα ότι συνέφερε οικονομικά η χορτοφαγική διατροφή.<sup>6</sup> Από την άλλη, νόμος του 1933 για την απαγόρευση της διαφήμισης αλκοολούχων, με απεύθυνση στους ανήλικους, αυστηροποιήθηκε το 1936. Τότε ξεκίνησε κι ένα σύστημα κρατικής αξιολόγησης για το τι έπρεπε να πίνουν και τι όχι τα παιδιά. Έτσι τα (μη αλκοολούχα) γερμανικά αναψυκτικά με βάση τα φρούτα έφεραν μια επίσημη σφραγίδα «καταλληλότητας» (Jugendwert), ενώ διάφορα αλκοολούχα, όπως και η αμερικανική Coca-Cola, κρίθηκαν ακατάλληλα.<sup>7</sup> Τέλος, ήδη από το 1935 οι γερμανικές αρχές παραπονιούνταν ότι «οι Γερμανοί ξοδεύουν κάθε χρόνο δισεκατομμύρια σε αλκοόλ, τα οποία θα μπορούσαν αντ' αυτού να χρησιμοποιηθούν για να αγοράσουν εκατομμύρια Volkswagen».<sup>8</sup>

Πέρα όμως από την άσκηση κρατικού προστατευτισμού, ή καλύτερα χάρη σ' αυτήν, αναπτύχθη-

καν διάφορες ιδέες για πολιτική χρήση, οι οποίες μας ακούγονται απειλητικά επίκαιρες. Η πρώτη από αυτές είναι η αντίληψη του ανθρώπινου σώματος ως κτήματος του κράτους. Οι Γερμανοί ηγέτες έλεγαν: «Το άτομο το οποίο, πάνω στη λαιμαργία του για φαγητό, καταβροχθίζει περισσότερο κρέας και λιπαρά από αυτά που χρειάζεται για τη διατήρηση της υγείας του και της ικανότητάς του για εργασία, στερεί από τους εθνικούς συντρόφους του αυτά τα τρόφιμα. Είναι συνεπώς προδότης της χώρας του».<sup>9</sup> Η αυτοδιάθεση του σώματος έγινε «κομμουνιστική» ιδέα και αντικαταστάθηκε με το σλόγκαν «Η υγεία είναι καθήκον». Η κρατική παρέμβαση στα γερμανικά σώματα, με σκοπό την προώθηση της υγείας του κοινωνικού συνόλου, έφτασε στο σημείο των στερήσεων διαφόρων ομάδων από τους χαρακτηριζόμενους ως «αντικοινωνικούς». Ένα παράδειγμα ήταν η στέρωση όλων των «χρόνια αλκοολικών», μετά το 1933, με την αιτιολογία ότι το αλκοόλ πιθανότατα προκαλούσε ζημιά στο πλάσμα.<sup>10</sup>

Η δεύτερη είναι η δυνατότητα για το κράτος να κατασκευάζει την «επιστημονική αλήθεια» που εξυπηρετεί κάθε φορά τους σκοπούς του, κι έπειτα να τη χρησιμοποιεί ως αξίωμα για να τους επιβάλλει. Έτσι τα αποτελέσματα των ερευνών για τα αίτια του καρκίνου εκείνη την περίοδο έκαναν στροφή 180 μοιρών. Μέχρι τότε η υπερβολικά μεγάλη κατανάλωση φρούτων και λαχανικών θεωρούνταν υπεύθυνη για την εμφάνιση όγκων. Μάλιστα είχαν ενοχοποιηθεί έντονα οι ντομάτες και τα πράσινα φύλλα, όπως το σπανάκι και το λάχανο.<sup>11</sup> Αντιθέτως, υπό τις νέες καμπάνιες υπέρ της χορτοφαγίας το πρίσμα άλλαξε και ξαφνικά τα «ντόπια αγνά» γερμανικά φρούτα και λαχανικά έγιναν πανάκεια για πάσα νόσο.

Μία τρίτη είναι η επιστράτευση της μητρικής φιγούρας ως υπεύθυνης να επιβάλλει τις νέες διατροφικές (και όχι μόνο) συνήθειες στην οικογένεια κι ιδιαίτερα στη νέα γενιά.<sup>12</sup> Οι σύζυγοι και οι μητέρες ήταν ένας από τους κύριους στόχους της γερμανικής προπαγάνδας, φιγουράροντας σε πλήθος αφισών. Όχι, μην μπερδευτείτε, το γερμανικό κράτος δεν είχε τάσεις φεμινισμού. Απλά αναγνώριζε πως ήταν γυναικεία η «γιγαντιαία ευθύνη» της ανατροφής των παιδιών και ήξερε πως η θεμελίωση όλων αυτών των αλλαγών ξεκινούσε έξω από το εργοστάσιο, στο σπίτι και στα σημεία κοινωνικής αναπαραγωγής και συνάντησης.

## ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 2ο: Η ΙΤΑΛΙΑ ΤΟΥ '30

Άλλο ένα κράτος με ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την υγεία και τη διατροφή ήταν αναμφίβολα η Ιταλία του μεσοπολέμου. Παραδοσιακά, η αμπελοαγωγή και η παραγωγή κρασιού ήταν ένα από τα δυνατά εμπορικά χαρτιά της Ιταλίας. Για αυτό και από το 1924 προσπαθούσε να καθιερώσει μέτρα ώστε να την προστατεύσει από τον εγχώριο και ξένο ανταγωνισμό. Ωστόσο, μετά την ύφεση και το κραχ του 1929, η ιταλική οικονομία άρχισε να αγκομαχά και η

αμπελοαγωγή δεν έμεινε απρόσβλητη. Το ιταλικό κρασί έπαψε να εξάγεται με την ίδια ευκολία στο εξωτερικό και συνεπώς έμεινε απούλητο μέσα στα βαρέλια. Πώς απάντησε το ιταλικό κράτος; Με περισσότερο κρατικό προστατευτισμό! Πήρε περισσότερα μέτρα, διοργάνωσε πλήθος φεστιβάλ κρασιού (όπου έδινε δωρεάν το κρασί που αλλιώς θα έμεινε απούλητο) και κατέστρωσε μια ολόκληρη καμπάνια υποστήριξης του εθνικού προϊόντος, στρεφόμενο ιδιαίτερα κατά των γαλλικών εισαγόμενων κρασιών και προσπαθώντας να τονώσει την εγχώρια κατανάλωση του ιταλικού κρασιού.<sup>13</sup>

Και ενώ το αμπέλι θεωρείται πως βρισκόταν ανέκαθεν στην ιταλική παράδοση, δύσκολα θα σκεφτόμασταν το ίδιο για το ρύζι. Κι όμως, το φασιστικό καθεστώς έκανε μεγάλη (και ομολογουμένως αποτυχημένη) προσπάθεια να προωθήσει το ρύζι έναντι του μακαρονιού. Η εξήγηση είναι αυτή που υποπτεύεστε: Το ρύζι παραγόταν άφθονο στην ιταλική επικράτεια, ενώ το σιτάρι για την παραγωγή μακαρονιού έπρεπε να εισαχθεί από άλλες χώρες. «Το μακαρόνι αποτελεί μια διεστραμμένη ιταλική θρησκεία», έλεγε η καμπάνια. «Αυξάνει τον πεσιμισμό και την κούραση και θα έπρεπε να απαγορευτεί σε ολόκληρη τη χώρα. Δεν είναι εύκολο να μασηθεί, και οι άνθρωποι που το καταβροχθίζουν γίνονται άνονοι, χωρίς ενέργεια και, αν είναι άντρες, γίνονται θηλυπρεπείς».<sup>14</sup> Ωστόσο, οι Ιταλοί ήταν καχύποπτοι προς το ρύζι, αφού κατά τον Πρώτο Παγκόσμιο το κακής ποιότητας ρύζι ήταν μεγάλο μέρος της σαβούρας που χρησιμοποιείτο για να ταΐσει τους στρατιώτες της πρώτης γραμμής. Εκτός αυτού, το μακαρόνι θεωρούνταν παραδοσιακό της Ιταλίας και τελικά η δημοτικότητά του κατάφερε να επισκιάσει αυτή του Μουσολίνι.

Όπως και στο παράδειγμα της Γερμανίας, ο μεγάλος στόχος ήταν η καταναλωτική αυτάρκεια του ιταλικού έθνους. Έτσι και στην Ιταλία αντίστοιχα, και πριν τον επερχόμενο πόλεμο, γινόταν προσπάθεια να χτιστεί μια εθνική ενότητα σε αυτή τη βάση. Το επιχείρημα ήταν πως η ιταλική κληρονομιά βασίζεται στα «αγνά προϊόντα» της «αγνής ιταλικής φύσης», την οποία κληρονομιά όλοι οι Ιταλοί καλούσαν να προστατεύσουν. Έτσι, ενώ η αγορά ξένων τροφίμων θεωρείτο προδοτική, η κατανάλωση ντόπιων προϊόντων αποτελούσε μια σαφώς πατριωτική επιλογή.

Ταυτόχρονα όμως, υποστηριζόταν και ως η πιο υγιεινή επιλογή. Γενικά, το φασιστικό κράτος στήριζε την ιδέα της «ορθογένεσης». Με δυο λόγια, δεν υπήρχε «καθαρή» φυλή από γεννησιμιού της, αλλά ήταν δυνατό να φτιαχτεί αν το κράτος αναλάμβανε την προστασία της υγείας των πολιτών του. Για άλλη μια φορά, η επιστήμη επιστρατεύτηκε στις κρατικές ανάγκες. Οι φορείς της, οι Ιταλοί γιατροί, είχαν την τιμητική τους. Ο Μουσολίνι εκφώνησε ένα λόγο απευθυνόμενος προς αυτούς (δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Il Popolo d'Italia* στις 29/1/1932 και θα τον βρείτε μεταφρασμένο στο [autonomeantifa.gr](http://autonomeantifa.gr)), αναδεικνύοντας την εξουσία που σκόπευε να τους



### ΤΑ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑ ΤΟΥ ΝΤΑΧΑΟΥ

Οι βοτανολόγοι των SS κάτω από την ηγεσία του Χίμλερ έφτιαξαν αρκετούς βοτανικούς κήπους στο στρατόπεδο του Νταχάου για να καλλιεργήσουν βότανα και φρούτα. Πάνω από χίλιοι έγκλειστοι του στρατοπέδου συγκέντρωσης καλλιεργούσαν, μάζευαν και συσκέυαζαν βότανα τόσο για ιατρική χρήση όσο και για κατανάλωση στο φαγητό. Η φυτεία κάλυπτε σχεδόν όλες τις ανάγκες του στρατού κατά τη διάρκεια του πολέμου. Η λειτουργία της φυτείας ήταν προσοδοφόρα, φέρνοντας στα SS εκατοντάδες χιλιάδες μάρκα κάθε χρόνο. Για την ακρίβεια ήταν τόσο προσοδοφόρα που μετά το τέλος του πολέμου συνέχισε να λειτουργεί ως κοοπερατίβα, απασχολώντας εκατοντάδες πρώην τρόφιμους του στρατοπέδου.

Οι αφίσες γράφουν «Τα φαρμακεία σας βοηθούν με τα θεραπευτικά τους βότανα!» και «Μητέρες! Αποφύγετε το αλκοόλ και τη νικοτίνη! Πιείτε μηλίτη!».





### ΚΡΑΣΙ Π.Ο.Π.

Το 1933 ο Μουσολίνι διοργάνωσε το πρώτο φεστιβάλ τυποποιημένων ιταλικών κρασιών. Μέσα σε δύο χρόνια είχαν δημιουργηθεί πάνω από 56 ιταλικά κρασιά με προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (vino tipico). Στη φωτογραφία φαίνεται το λόγκο της Κοινοπραξίας για την Υπεράσπιση του Τυποποιημένου Κρασιού του Κιάντι, όπως παρουσιάστηκε στο φεστιβάλ του 1933.

παραχωρήσει, αλλά και την ευθύνη τους ως κρατικά όργανα:

Ειδικά στην τωρινή ειρηνική περίοδο, οι Ιταλοί γιατροί έχουν ένα σημαντικό καθήκον να εκτελέσουν. Ένα καθήκον επαγγελματικό, ηθικό, αλλά και οικονομικό. Ο γιατρός παντού, και ειδικά στις μικρότερες περιοχές, έχει μεγάλη εξουσία. Οι άνθρωποι δεν ρωτούν μόνο αν η βρογχίτιδα ενός μέλους της οικογένειας θα περάσει σύντομα, αλλά ρωτούν και αν η οικονομική κρίση θα περάσει σύντομα. Εφόσον ο γιατρός είναι πεισμένος φασίστας, όχι μόνο λόγω κομματικής ταυτότητας αλλά και λόγω πίστης, θα πει τα λόγια της σοφίας και θα πει [...] ότι η φασιστική κυβέρνηση έχει κάνει, κάνει και θα κάνει ό,τι μπορεί για να μετριάσει τις συνέπειες αυτής της κρίσης για τον ιταλικό λαό.<sup>15</sup>

Στο λόγο του ο Μουσολίνι παρομοίαζε τους γιατρούς με ιερείς, καθώς όπως έλεγε συνόδευαν τους ανθρώπους από την αρχή μέχρι το τέλος της ζωής τους. Και σαν να μην έφτανε αυτή η μακαβριότητα, τους ανακήρυσε «φύλακες των πυλών», επιφορτισμένους να αποφασίζουν τι είναι σωστό για τα ιταλικά σώματα και μυαλά. Το ζουμί ήταν πως οι επιστημονικές και διατροφικές συμβουλές μπορούσαν να βοηθήσουν την ιταλική οικονομία και την καταναλωτική ανεξαρτησία της. Όπως διατυπωνόταν σαφώς, το ιταλικό κράτος γνώριζε τη δύναμη που είχε αυτή η αίσθηση «ιερής επιστημοσύνης» των γιατρών πάνω στους «απλούς πολίτες». Άλλωστε, είχε δουλέψει στην περίπτωση της προώθησης των ιταλικών κρασιών. Τώρα, τους ζητούσε να κάνουν το ίδιο και με το ρύζι:

Μπορεί να φαίνεται απίστευτο, αλλά είναι γεγονός ότι από τότε που κάλεσα Ιταλούς για-

τρούς να παροτρύνουν τους ίδιους τους Ιταλούς να καταναλώνουν σταφύλια, η κατανάληψη επιτραπέζιων σταφυλιών έχει σχεδόν πενταπλασιαστεί. Με τον καιρό, τα σταφύλια έχουν αναγνωριστεί ως εξαιρετική τροφή, αλλά και ως φάρμακο. Αν οι γιατροί έλεγαν αύριο ότι το ρύζι δεν είναι το περιφρονημένο φαγητό που πιστεύουν ορισμένοι — ειδικά οι πρώην στρατιώτες, επειδή τους το έδιναν πολύ συχνά στα χαρακώματα και δεν ήταν πάντα καλομαγειρεμένο — αν δηλαδή η κατά κεφαλήν κατανάλωση ρυζιού αυξανόταν μόνο κατά ένα κιλό παραπάνω κατά τη διάρκεια του έτους, τότε δεν θα υπήρχε πλέον η κρίση του ρυζιού.<sup>16</sup>

Ο Μουσολίνι καλούσε τους γιατρούς να γίνουν τα ιδεολογικά οχήματα της πολιτικής που εφάρμοζε. Χωρίς τη δική τους συνεργασία, πιθανότατα αυτές οι πολιτικές να μην ήταν δυνατό να εφαρμόζονται επί 20 χρόνια.

### ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 3ο: ΤΟ ΔΙΚΟ ΜΑΣ ΚΟΝΤΙΝΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Αρχικά, ας γυρίσουμε λίγο πίσω. Πίσω στα '80s, όταν οι ροδακινοπαραγωγοί της ελληνικής επαρχίας τα είχαν βρει σκούρα. Με την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή κοινότητα το 1981, η αγροτική πολιτική της χώρας λειτουργούσε πλέον στα πλαίσια της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Μέχρι τότε, «η εθνική αγροτική πολιτική επιδοτούσε τόσο τα μέσα παραγωγής για να μειωθεί πλασματικά το κόστος όσο και τα προβληματικά αγροτικά προϊόντα, αλλά στα πλαίσια της Κ.Α.Π. καταργείται σταδιακά η εθνική πολιτική επιδοτήσεων».<sup>17</sup> Τρόμος για τους ντόπιους ροδακινοπαραγωγούς. Το ελληνικό κράτος απαγορευόταν πλέον να τους επιδοτεί, ώστε η τιμή τους να είναι ανταγωνιστική στη διεθνή αγορά. Τα ροδάκινα έμεναν να σαπίζουν και να πετιούνται. Η λύση που βρήκε το ελληνικό κράτος για να παρακάμψει την απαγόρευση επιδοτήσεων ήταν απλή: αγόρασε το ίδιο τα ροδάκινα σε τιμές πάνω από αυτές της αγοράς, μετά τα πολτοποιήσε, τα συσκεύασε, και τα έδωσε στους μαθητές των σχολείων ως «σοσιαλιστική παροχή». Σε σχετικό άρθρο διαβάζουμε:

Ήταν ένα ηχηρό μείγμα ροδάκινου και ζάχαρης που... δεν πινόταν ακριβώς. Συσκευαζόταν μέσα σε κάτι κονσέρβες. «Προέρχεται από αποσυρθέντα ροδάκινα και προορίζεται για δωρεάν διανομή», έγραφε το καρτελάκι που συνόδευε τη συσκευασία για να είναι ξεκάθαρο στον καθένα πως τα συγκεκριμένα ροδάκινα είχαν ξεμείνει από την αγορά για... αδιευκρίνιστους λόγους και για να μην πάνε χαμένα μοιραζόντουσαν στα σχολεία. Το εν λόγω μείγμα που με πολύ μεγάλη φαντασία ονομαζόταν «χυμός» ήταν το αποτέλεσμα της συνεργασίας της τότε κυβέρνησης με τους παραγωγούς ροδάκινων. Ουσιαστικά το κράτος τους είχε κάνει τη χάρη να συνάψει μαζί τους μια σύμβαση ώστε να μην πετάνε τη σοδεία

που τους περίσσευε και έτσι τα ροδάκινα που θα πήγαιναν χαμένα να καταλήγουν στα σχολεία.<sup>18</sup>

Ίσως όμως δε χρειάζεται να γυρίσουμε το χρόνο τόσο πίσω. Ίσως απλά κοιτώντας τη σημερινή συγκυρία υπό αυτό το πρίσμα να την αντιληφθούμε με όρους διαφορετικούς από αυτούς της «πανδημίας» και της «έλλειψης κλινών ΜΕΘ». Άλλωστε τα αφεντικά μας το κάνουν ήδη. Όταν ας πούμε ακούμε «λοκντάουν και πάγωμα των εισαγωγών» για την Ιταλία, το μεταφράζουν αυτόματα σε «πρόβλημα στις εξαγωγές σπιπούρας-λαβρακιού», αφού «η γειτονική χώρα απορροφά το 45% των ελληνικών εξαγωγών».<sup>19</sup> Και αντίστοιχα πράττουν. Χρησιμοποιούν δηλαδή τον ιό ως πρόσχημα ώστε να κλείσουν και να επιδοτήσουν τομείς της οικονομίας τους που βρίσκονται σε κρίση, όπως τη βιομηχανία γούνας.<sup>20</sup>

Ο προστατευτισμός των ελληνικών προϊόντων και του «ντόπιου φαγητού» δεν ξεκίνησε βέβαια από τότε που εμφανίστηκε ο ιός. Υπάρχει εδώ και πολλά χρόνια και χτίζεται ως ιδεολογία με καμπάνιες υπέρ των ελληνικών προϊόντων, και φυσικά υπέρ των Ελλήνων παραγωγών. Εξ ου και τα ταμπέλακια με ελληνικές σημαιούλες σε διάφορα προϊόντα, μαζί με το χαρακτηρισμό «ελληνικό προϊόν». Προφανώς, όπως και στις περιπτώσεις της Γερμανίας και Ιταλίας, το πρώτο μήνυμα είναι αυτό της εθνικής ενότητας: Στηρίξτε Έλληνες τα ελληνικά αφεντικά σας και βρίστε τα ξένα! Το δεύτερο μήνυμα είναι εξίσου εξωφρενικό, ότι δηλαδή επειδή το προϊόν είναι ελληνικό, είναι αδιαμφισβήτητο και ανώτερο ποιοτικά. Και αυτό αναφέρεται στις κάθε λογής διαφημίσεις με τέτοια φυσικότητα, που δε χρειάζεται ποτέ καμία αιτιολόγηση.

Σήμερα που η καπιταλιστική κρίση μαίνεται και τα έθνη-κράτη βγαίνουν ακόμα πιο μπροστά, οι κρατικές προσταγές διατυπώνονται με όλο και μεγαλύτερη ένταση. Ένα παράδειγμα είναι η ελληνική βιομηχανία κρέατος:

ο πρόεδρος της ΕΔΟΚ καλεί τους καταναλωτές να προτιμήσουν το ελληνικό κρέας για το τραπέζι τους, έτσι ώστε να στηρίξουν την εφοδιαστική αλυσίδα του κρέατος, την οποία έχουμε



### ΤΑ ΡΟΔΑΚΙΝΑ ΤΟΥ ΑΝΤΡΕΑ

Το ελληνικό κράτος απαγορεύεται να επιδοτήσει τα ροδάκινα, οπότε σε μία κίνηση ματ τα αγοράζει ξεφτιλίζοντας τους κανονισμούς των «ανάληπτων Ευρωπαίων». Γκολ απ' το παράθυρο!



μεγάλη ανάγκη τώρα, αλλά και που θα πρέπει να διατηρηθεί αλώβητη και στη συνέχεια, για τη διατροφική μας επάρκεια και την εθνική οικονομία.<sup>21</sup>

Ενδιαφέρον έχει και η διατροφή που μας πρότεινε ο Τσιόδρας για την περίοδο της καραντίνας:

[Η καραντίνα] είναι μία μοναδική ευκαιρία [...] να ακολουθήσουμε την ελληνική παραδοσιακή διατροφή. Η παραδοσιακή μεσογειακή διατροφή περιλαμβάνει πολύ νερό, ποικιλία λαχανικών και φρούτων, δημητριακά και ιδιαίτερα ολικής άλεσης, γαλακτοκομικά προϊόντα χαμηλά σε λιπαρά, περιορισμό της κατανάλωσης του κόκκινου κρέατος και επιλογή των άπαχων μερών, θαλασσινά και ψάρια, όπως τα λιπαρά ψάρια και κατά προτίμηση τα μικρά, τα οποία προτιμούμε όταν τρώμε ψάρια, τη συχνή κατανάλωση οσπρίων, το ελαιόλαδο, τον περιορισμό της κατανάλωσης ζάχαρης (...).<sup>22</sup>

Εδώ κάποιος κακοπροαίρετος θα σημείωνε πως όλα όσα είναι υγιεινά να καταναλώνουμε έχουν ελληνική προέλευση, όπως το ελαιόλαδο, ενώ τα ανθυγιεινά, όπως η ζάχαρη, είναι κυρίως εισαγόμενα...

Και δεν είναι μόνο αυτό: διάφορες από τις κρατικές πολιτικές των παραπάνω ναζιστικών/φασιστικών περιόδων, περιόδων υποτιθέμενου σκοταδισμού και «παράνοιας» μάς φαίνονται κραυγαλέα γνώριμες. Η πρώτη από αυτές που αναφέραμε ήταν η αντίληψη του ανθρώπινου σώματος ως κτήματος του κράτους ή, όπως θα το έλεγαν πιο εξευγενισμένα σήμερα, του κοινωνικού συνόλου. Η αντίληψη ότι ο καθένας πρέπει να προσέχει την υγεία του, όχι μόνο για το δικό του καλό αλλά για το «γενικό κοινωνικό καλό». Σήμερα η συγκεκριμένη ρητορική θα μπορούσε να ακούει στο όνομα «ατομική ευθύνη» (πριν μερικούς μήνες ίσως άκουγε στο όνομα «πρόληψη»). Το κράτος σε περιόδους κρίσης δεν επιδιώκει απλά να ορίζει το τι θα τρώμε και τι όχι, επιδιώκει να μετατρέψει αυτή την προσταγή σε επιστημονικά αποδεδειγμένη οδηγία, που δεν σχετίζεται ουδόλως με τον κρατικό προστατευτισμό, αλλά έχει να κάνει με την προστασία της υγείας μας.

Η δεύτερη ήταν η κρατική δυνατότητα να κατασκευάζεται η «επιστημονική αλήθεια» που εξυπηρετεί κάθε φορά τα κρατικά συμφέροντα. Για μια ακόμα φορά στην ιστορία, οι επιστήμονες, με κύριους εκπρόσωπους τους γιατρούς, καλούνται να πάρουν τη θέση τους δίπλα στους κρατικούς εκπροσώπους. Δε θα επιμεινουμε πολύ εδώ, γιατί σε αυτό το θέμα έχουμε αναφερθεί λεπτομερώς αλλού.<sup>23</sup> Αρκεί να σημειώσουμε το πώς έχουν βαλθεί όλοι οι «ειδικοί» να μας πουν πώς να (μη) ζούμε για να προστατευτούμε από τον ιό: Πώς να χαιρετιόμαστε (από μακριά), πότε να κυκλοφορούμε (όχι μετά τις 9), πόσο να ακουμπιόμαστε (καθόλου). Πώς έχουν μεριμνήσει να μας πουν τι πρέπει να τρώμε (τα ελληνικά προϊόντα). Και κυρίως, πώς έχουν επιμεινεί στο τι πρέπει να αισθανόμαστε: Φόβος!<sup>24</sup> Οι γιατροί έχουν αναλάβει πλήρως το ρόλο τους και εκμεταλλεύονται απολύτως το κύρος που έχουν αποκτήσει στις σύγ-



### ΑΥΓΟΤΑΡΑΧΟ

Αυτό εδώ είναι το αυγοτάραχο. Ονομάζεται και «ελληνικό χαβιάρι». Παράγεται από ταριχευμένα αβγά ψαριών στις λιμνοθάλασσες του Μεσολογίου (ή τουλάχιστον έτσι λέει το γκουγκλ). Κοστίζει από 150 ευρώ το κιλό και πάνω. Τον προηγούμενο Απρίλη, όταν το κράτος μάς είχε κλείσει στο σπίτι μας και είχε υποσχεθεί στις μισές ένα επίδομα 500 ευρώ και στις άλλες μισές μία μούντζα, ο αξιότιμος ειδικός καθηγητής Ενδοκρινολογίας, Λεωνίδας Ντούντας μάς ενημέρωνε ότι πρέπει να τρώμε αυγοτάραχο στην καραντίνα γιατί είναι «πλούσιο σε σελήνιο, το οποίο δυναμώνει το ανοσοποιητικό μας».<sup>25</sup> Η πρώτη μας σκέψη τότε ήταν ότι μας κοροϊδεύουν μέσα στα μούτρα μας. Σήμερα σκεφτόμαστε ότι εκτός απ' αυτό, μιλούσε και λίγο στους κυριλέ αναγνώστες της καλής εφημερίδας *Καθημερινή*, προτρέποντάς τους να μην τρώνε εισαγόμενο χαβιάρι σα μαλάκες.

χρονες κοινωνίες. Όπως έλεγε κι ο Μουσολίνι, «αν ο γιατρός είναι πεισμένος φασίστας, θα πει τα λόγια της σοφίας». Τα λόγια της σοφίας λένε λοιπόν οι «ειδικοί» σήμερα και τα αποτελέσματα είναι εντυπωσιακά. Μια σχεδόν καθολική συμμόρφωση, απέναντι σε μια γλώσσα που έχει φτιαχτεί ώστε να είναι ακατανόητη, απέναντι σε πρακτικές που έχουν δομηθεί έτσι ώστε να μην επιδέχονται κριτική.

Τέλος, το κράτος προσπαθεί και πάλι να επιστρατεύσει τις γυναίκες για να πειθαρχήσουν τα παιδιά τους σ' αυτή τη νέα πραγματικότητα. Αυτές είναι που θα πρέπει να αποδεχτούν τις κρατικές εντολές και να μαγειρέψουν το «ελληνικό υγιεινό μεσογειακό γεύμα» στα παιδιά τους.

Όλες αυτές οι πολιτικές χρήσεις αποτελούν απολήξεις του κρατικού προστατευτισμού στις ζωές μας. Είναι με άλλα λόγια η γραμμή που ενώνει μια κρατική πολιτική με τη δική μας καθημερινότητα. Αυτές οι πολιτικές συσκοτίζονται επιμελώς καθημερινά. Είναι χάρη σ' αυτήν τη συσκοτίση που η προσπάθεια του κράτους να καταναλώνουμε «ντόπια προϊόντα» περνιέται για «ενδιαφέρον για την υγεία μας». Είναι χάρη σ' αυτήν τη συσκοτίση που η προσπάθεια του κράτους να στηρίξει τα ντόπια αφεντικά περνιέται για «μάχη απέναντι στον ιό».

Η δική μας συνταγή υγείας είναι να συνεχίσουμε

να βρισκόμαστε και να μιλάμε, ακόμα και για τέτοια στριφνά θέματα που με πρώτη ματιά μοιάζουν να μη μας αντιστοιχούν. Και πρόκειται για συνταγή «επιστημονικότερη», δοκιμασμένη από το δρόμο στη θεωρία και πάλι πίσω.

1. Για περισσότερα σε σχέση με τον εμπορικό πόλεμο, τον κρατικό προστατευτισμό, την ιστορία τους, τις διεθνείς και εγχώριες εφαρμογές τους μπορεί κανείς να δει την κατηγορία «Καπιταλιστική Κρίση» στο [autonomeantifa.gr](http://autonomeantifa.gr) -> Θεματικός Χάρτης.
2. «Κινεζικά παγωτά με κορωνοϊό - Σφραγίστηκε το εργοστάσιο», *Ναυτεμπορική*, 17/01/2021.
3. R. Proctor, *The Nazi War on Cancer*, Princeton University Press, 1999, σ. 120.
4. «Tracing the link between natural food and the Nazis», [abc.net.au](http://abc.net.au), 25/11/2008.
5. R. Proctor, *ό.π.*, σ. 126.
6. *Ό.π.*, σ. 132
7. *Ό.π.*, σ. 147.
8. *Ό.π.*, σ. 144.
9. *Ό.π.* σ.132. *Deutsches Arzteblatt*.
10. *Ό.π.*, σ. 148. Βλ. και «Το "κοινό καλό": Ένα επιχείρημα με μακρόχρονη ιστορία», *Antifa* #73, 12/2020.
11. *Ό.π.*, σ. 128.
12. *Ό.π.*, σ. 139.
13. Brian J Griffith, «Cultivating Fascism: Winemaking and Identity Construction in Interwar Italy», *Perspectives on Europe*, Vol. 46, Is. 1, 06/2016, σσ. 88-92.
14. Έτσι γραφόταν στο Φουτουριστικό Μανιφέστο της Ιταλικής Κουζίνας. Αναφέρεται στο Carol Helstoski, *Garlic and Oil: Politics and Food in Italy*, Oxford, 2004, 78.
15. Μπ. Μουσολίνι, «Discorso ai Medici», *Il Popolo d' Italia*, 29/01/1932. Το βρίσκετε μεταφρασμένο στο [autonomeantifa.gr](http://autonomeantifa.gr)
16. *Ό.π.*
17. Π. Τσαρούχα & Σ. Σακελλαρίου, «Κοινή Αγροτική Πολιτική», Πτυχιακή Εργασία στο ΤΕΙ ΚΑΒΑΛΑΣ, 03/1998.
18. «Όταν μοίραζαν στα σχολεία χυμό ροδάκινο», [greekteachers.gr](http://greekteachers.gr), 11/03/2019. Ας σημειωθεί ότι τα μέλη του *antifa scripta* που βρίσκονται στην κατάλληλη ηλικία θυμούνται ότι ο χυμός ήταν «υποφερτός» μέχρι το 5ο πεντάκιλο.
19. «Στα δίκτυα της ιταλικής καραντίνας πιάστηκαν τσιπούρα και λαβράκι», [yraithros.gr](http://yraithros.gr), 19/03/2020.
20. «Γιατί έκλεισαν πρώτες η Καστοριά και η Κοζάνη; Τα μεταλλαγμένα μινκ και οι πλεονάζουσες παραγωγικές δυνατότητες», [autonomeantifa.gr](http://autonomeantifa.gr), 29/11/2020.
21. «Δραματική μείωση στις εξαγωγές ελληνικών κρεάτων φέρνει η πανδημία», *Ναυτεμπορική*, 28/03/2020.
22. «Η διατροφή που πρότεινε ο Σωτήρης Τσιόδρας για την καραντίνα», [iefimerida.gr](http://iefimerida.gr), 21/04/2020.
23. Βλ. για παράδειγμα «Τι είναι η Δημόσια Υγεία; Τι άλλο εκτός από μπάτσους και πάλι μπάτσους», *Antifa* #72, 10/2020.
24. Σύμφωνα με τους ρουφιάνους της *Καθημερινής*, «ο αρχιεπιδημιολόγος που θα επιστρατευθεί πρέπει να αφυπνίσει την ανησυχία, πρέπει να τα καταφέρει ως μειοψήφους του παλιού φόβου». Μ. Τσιντσίνης, «Γκίκας Μαγιορκίνης: Επιδημία και δημαγωγία», *Καθημερινή*, 30/08/2020.
25. «Το διατολόγιο της καραντίνας», *Καθημερινή*, 06/04/2020.